

ОБ'ЄКТ НЕЗАКОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ОРГАНІЗАЦІЇ АБО ПРОВЕДЕННЯ АЗАРТНИХ ІГОР, ЛОТЕРЕЙ ТА ЇЇ МІСЦЕ В СИСТЕМІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ НОРМ

Начиняний Д.,

*аспірант кафедри кримінального права і кримінології,
Львівський державний університет внутрішніх справ,*

ORCID: 0009-0007-5891-6109

Начиняний Д. Об'єкт незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей та її місце в системі кримінально-правових норм.

Стаття присвячена дослідженню об'єкта кримінально-правової норми про незаконну діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей, за результатами якого доведено правильність місцезнаходження ст. 203-2 КК України у Розділі VII під назвою «Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності». У статті проаналізовано специфіку визначення основного безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 203-2 КК України, який у третій формі об'єктивної сторони має спірне трактування, зокрема розглядається як суспільні відносини у сфері моралі. В частині, яка стосується окресленого питання, проаналізовано Закон України «Про державні лотереї в Україні» від 06.09.2012 № 5204-VI та Закон України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» від 14.07.2020 № 768-IX.

Встановлено, що діяння, передбачене у третій формі чинної редакції ст. 203-2 КК України охоплює діяльність по організації та забезпеченню функціонування закладу з метою надання доступу до азартних ігор, лотерей. Разом із цим, з'ясовано, що окремі види такої діяльності попри кримінально-правову заборону, дозволені регулятивним Законодавством, зокрема доведено, що організація та забезпечення функціонування закладу з метою надання доступу до азартних ігор, лотерей потрібно вважати незаконною а відтак і забороненою лише у випадку коли вона стосується:

- фізично існуючого закладу (інтернет-клубів чи інтернет-кафе);
- віртуального закладу, організація та функціонування якого здійснюються без відповідних дозвільних документів (ліцензії).

Організація чи забезпечення функціонування віртуального закладу з метою надання доступу до азартних ігор чи лотерей, які проводяться в мережі Інтернет за наявності відповідної ліцензії не підпадає під повну кримінально-правову заборону.

Вказане породжує плутанину у визначенні об'єкта цього кримінального правопорушення, яким у статті обґрунтовується вважати суспільні відносини у сфері забезпечення господарської діяльності з організації азартних ігор, лотерей.

З метою усунення колізій та неузгодженості між чинним кримінальним та регулятивним Законодавством, пропонуються внести зміни до чинної редакції ст. 203-2 КК України, зокрема, у третій формі об'єктивної сторони описані в ній діяння обґрунтовується описати на законодавчому рівні поняттям «незаконні».

Ключові слова: закон про кримінальну відповідальність, кримінальне правопорушення, об'єкт складу кримінального правопорушення, гральний бізнес, азартна гра.

Nachynjanyj D. Object of illegal activity of organizing or conducting gambling games, lotteries and its place in the system of criminal law norms.

The article is devoted to the study of the object of the criminal law norm on illegal activities of organizing or conducting gambling games, lotteries, the results of which proved the correctness of the location of Art. 203-2 of the Criminal Code of Ukraine in Chapter VII entitled "Criminal offenses in

the sphere of economic activity”. The article analyzes the specifics of the definition of the main direct object of the criminal offense provided for in Art. 203-2 of the Criminal Code of Ukraine, which in the third form of the objective side has a controversial interpretation, in particular, it is considered as social relations of morality. In the part related to this issue, the regulatory legislation was analyzed, namely the Law of Ukraine “On State Lotteries in Ukraine” dated 09/06/2012 No. 5204-VI and the Law of Ukraine “On State Regulation of Activities Regarding the Organization and Conduct of Gambling Games” dated 07/14/2020 No. 768-IX.

It was established that the act is provided for in the third form of the current edition of Art. 203-2 of the Criminal Code of Ukraine covers the organization and operation of the institution with the aim of providing access to gambling and lotteries. Along with this, it was found that certain types of such activities, despite the criminal law prohibition, are allowed by the regulatory legislation, in particular it was proved that the organization and ensuring the functioning of the establishment with the aim of providing access to gambling games, lotteries should be considered non-equestrian and therefore prohibited only in the case when it concerns:

- a physically existing establishment (Internet clubs or internet cafes);
- a virtual institution, the organization and functioning of which is carried out without the appropriate permission documents (license).

Organizing or ensuring the functioning of a virtual establishment for the purpose of providing access to gambling games or lotteries conducted on the Internet in the presence of an appropriate license is not subject to a complete criminal law ban.

This causes confusion in the definition of the object of this criminal offense, which is justified in the article to consider public relations in the sphere of economic activities related to the organization of gambling and lotteries

In order to eliminate conflicts and inconsistencies between the current criminal and regulatory legislation, it is proposed to make changes to the current wording of Art. 203-2 of the Criminal Code of Ukraine, in particular, in the third form of the objective party, the actions described in it are justified to be described at the legislative level by the concept of “illegal”.

Key words: law on criminal responsibility, criminal offense, object of criminal offense, gambling, lottery.

Вступ. Визначення об’єкта кримінального правопорушення завжди виступає центральним питанням дослідження будь-якої кримінально-правової норми адже від його з’ясування залежить не лише доцільність поставлення під кримінально-правову охорону обраного кола суспільних відносин, а і правильність визначення місця самого кримінального правопорушення в системі Особливої частини Кримінального кодексу України. Положення ст. 203-2 КК України, які передбачають кримінальну відповідальність за незаконну діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей, не є виключенням. Питання приналежності суспільних відносин поставлених під охорону статтею 203-2 КК України до системи тих, що розміщені у межах Розділу VII КК України під назвою «Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності» не є новим для кримінально-правової науки, однак його актуальність продиктована тим, що основні дискусії на цю тему точилися до викладення вказаної статті у новій редакції відповідно до Закону від 14.07.2020 року № 768-IX, натомість нової науковій експертизи з окресленого питання в кримінально-правовій літературі сьогодні не достатньо. Відтак метою цієї статті є дослідження поняття об’єкту незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей та обґрунтування правильності розміщення ст. 203-2 КК України в системі «господарських кримінальних правопорушень».

Стан опрацювання проблематики. Проблема визначення об’єкту кримінального правопорушення загалом є достатньо розробленою в доктрині кримінального права, у чому вагоме значення відіграли такі науковці, як П.П. Андрушко [1], Р. Волинець [2], В.К. Грищук [3], В.О. Навроцький [4] та інші. Питання кримінальної відповідальності за незаконну діяльність з організації азартних ігор, лотерей та власне визначення об’єкта ст. 203-2 КК України також не є новим для науки кримінального права. Його вивченню присвятили свої праці О.З. Гладун [5], В.В. Висоцька [6], О.О. Дудоров [7], О.Є. Драчевський [8], Ю.М. Канібер [9], Р.О. Мовчан [10]. Важливе значення для розвитку окресленої проблематики відіграв О.Є. Драчевським [11] який вивчав її на рівні дисертаційного дослідження. Усі ці праці містять глибоку та всебічну експертизу порушених у

них питань та беззаперечно мають велике теоретичне та практичне значення. Разом із цим окремі питання заявленої проблематики залишаються не до кінця вирішеними, а у кримінально-правовій науці щодо них продовжують існувати протилежні наукові позиції.

Вирішення проблемних питань визначення об'єкта незаконної діяльності з організації або проведення азартних ігор, лотерей у даній статті здійснюється за допомогою таких методів: аналізу, герменевтики, синтезу, узагальнення, системного підходу, порівняння, абстрагування, конкретизації.

Виклад матеріалу дослідження.

В теорії кримінального права з'ясування об'єкту кримінального правопорушення традиційно розпочинають з таких двох питань, як визначення самого поняття «об'єкт кримінального правопорушення» та його класифікації. При цьому, в науковій літературі також загальноприйнятим вважається, що об'єкт кримінального правопорушення є обов'язковим елементом складу будь-якого кримінального правопорушення та являє собою позитивні, особливо цінні суспільні відносини, на які посягає суб'єкт кримінального правопорушення і яким кримінальним правопорушенням заподіяна, заподіюється або може бути заподіяна істотна шкода. А щодо видового розмежування об'єкта кримінального правопорушення, то в науковій літературі виділяють «вертикальну» та «горизонтальну» класифікації [3, с. 193]. В рамках вертикальної трьохрівневої класифікації розрізняють загальний, родовий та безпосередній об'єкти. Саме такий, побудований на принципі виокремлення загального, спеціального та особливого, філософський підхід до класифікації системи суспільних відносин, що охороняються кримінальним законодавством є найбільш універсальним та може бути застосований практично до всіх кримінальних правопорушень. Однак, в науковій літературі виокремлюють і інші його види через те, що під час правового аналізу окремих кримінальних правопорушень класичної трьохрівневої системи класифікації може бути не достатньо. Зокрема, М.Й. Коржанський, В.Я. Тацій [3, с. 88], І.Б. Газдайка-Василишин [12] та ряд інших науковців вказують не лише на можливість, а в окремих випадках навіть доцільність більш детального поділу об'єкту кримінального правопорушення окрім як на загальний, родовий та безпосередній види, наприклад на шість рівнів - загальний, надродовий, родовий, надвидовий, видовий та безпосередній.

Зазначимо, що вказані положення є прикладними в кожному окремому випадку і не мають безумовного узагальненого характеру, відтак їх доцільно застосовувати і враховувати під час правового аналізу конкретного кримінального правопорушення, не намагаючись при цьому штучно вивести його з рамок класичної трьохрівневої системи об'єкту кримінального правопорушення.

Так, з позиції юридичної техніки, родовим об'єктом кримінального правопорушення яке встановлює кримінальну відповідальність за незаконну діяльність з організації та проведення азартних ігор, лотерей відповідно до ст. 203-2 КК України є суспільні відносини на які воно посягає, заподіюючи їм шкоди або створюючи відповідну загрозу [1. с. 62]. І власне з'ясування цих конкретних відносин дає відповідь на питання про те чи можна вважати суспільні відносини у сфері незаконної діяльності або проведення азартних ігор, лотерей частиною суспільних відносин у сфері господарської діяльності та відповідно вказує на правильність місцезнаходження положень ст. 203-2 КК України в системі Кримінального Закону.

Проблематика заявленого питання починається із визначення самого поняття господарська діяльність, яке для цілей Кримінального закону є досить вузьким. Так, у ст. 3 ГК України дає визначення господарської діяльності, як діяльності суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність не дозволяє визнавати певну частину відносин, що охороняються розділом VII КК України власне господарськими. Разом із цим, в науковій літературі цілком доречно вказується на безпідставність та непотрібність детального розмежування схожих в загальному за своїм змістом суспільних відносин задля можливості визначення родового об'єкта конкретного кримінального правопорушення із числа тих, що відносяться до сфери господарської діяльності, включно і з кримінальним правопорушенням, передбаченим ст. 203-2 КК України. Класифікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, запропоновані різними науковцями, здебільшого зводяться до єдиної спільної думки, що господарські кримінальні правопорушення, передбачені нормами КК України – це суспільно небезпечні посягання, які заподіюють істотну шкоду системі господарювання [4], а намагання їх класифікувати призводять лише до надмірної деталізації та мають умовний характер; це не вирі-

шує, ані цілей кримінально-правової науки в питанні визначення видового об'єкта конкретного кримінального правопорушення, ані проблем правозастосування.

Зокрема, в системі кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності пропонується виділяти кримінальні правопорушення проти системи грошового обігу та порядку обігу деяких документів, проти фондового ринку, проти системи оподаткування і системи загальнообов'язкового державного соціального страхування, проти бюджетної системи, проти порядку переміщення предметів через митний кордон України, проти порядку зайняття господарською діяльністю, проти прав кредиторів, проти засад добросовісної конкуренції та встановленого порядку охорони та використання засобів індивідуалізації учасників господарського обороту, товарів і послуг, проти порядку приватизації [2, с. 88]; у сфері підприємницької діяльності, пов'язані з виявом недобросовісної конкуренції і монополізму, у сфері фінансових інтересів держави та інших учасників господарської діяльності, у сфері торгівлі і обслуговування населення, у сфері приватизації [13, с. 94] чи наприклад проти порядку обігу грошей, цінних паперів, інших документів, проти системи оподаткування, проти системи бюджетного регулювання, проти системи валютного регулювання, проти порядку переміщення предметів через митний кордон, проти порядку зайняття підприємницькою та іншою господарською діяльністю, проти прав і законних інтересів кредиторів, проти добросовісної конкуренції, проти прав і законних інтересів споживачів, проти порядку приватизації [14]. Саме, ця, остання запропонована О.О. Дудоровим класифікація є на наш погляд найбільш вдалою для визначення видового об'єкта конкретного кримінального правопорушення із числа тих, що відносяться до сфери господарської діяльності та становлять сукупність в межах так званого родового об'єкта.

З цього випливає необхідність широкого тлумачення та розгляду родового об'єкта кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, як суспільних відносин, що виникають у процесі виробництва всією сукупністю галузі законодавства суспільного продукту, його розподілу та обміну, виконання робіт та надання послуг вартісного характеру, а також у процесі формування та виконання бюджетів від результатів господарювання [15, с. 238].

Що стосується основного безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення передбаченого ст. 203-2 КК України, то його з'ясування коректно буде здійснювати з врахуванням особливостей кожної із форм об'єктивної сторони вказаного діяння. І якщо у формах організації та проведення азартних ігор без спеціальної ліцензії або випуск чи проведення лотерей особою, яка не має статусу оператора лотерей, кримінальне правопорушення порушує передусім існуючі суспільні відносини, що регламентують порядок здійснення господарської діяльності з організації та проведення азартних ігор і лотерей, і в цьому питанні дискусія відсутня, то із вчиненням діяння, передбаченого ст. 203-2 КК України у такій формі, як організація чи функціонування закладів з метою надання доступу до азартних ігор чи лотерей, які проводяться в мережі Інтернет не є все так однозначно.

Зокрема, у третій формі об'єктивної сторони кримінального правопорушення передбаченого ст. 203-2 КК України не має вказівки на «незаконність» таких дій, що при тлумаченні її тексту дає підстави говорити про те, що зазначена діяльність не передбачає можливості отримання жодних спеціальних дозволів, а відтак її здійснення знаходиться під абсолютною забороною. Фактично іде мова про здійснення забороненого виду господарської діяльності; діяльності, що не регламентована Законом, а відтак напрошується висновок про те, основним безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення передбаченого ст. 203-2 КК України у його третій формі не можна вважати суспільні відносини у сфері господарської діяльності.

І справді, розмірковуючи про суспільну небезпечність діяння, передбаченого ст. 203-2 КК України О.З. Гладун вказує на два аспекти істотної шкоди від зайняття гральним бізнесом. Зокрема, науковець вказує на загрозу економічній безпеці держави та системи господарювання від такої діяльності та морально-етичну складову життєдіяльності та психічне здоров'я людини [5, с. 82].

Припущення що безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення передбаченого ст. 203-2 КК України в третій формі його об'єктивної сторони виступають суспільні відносини у сфері моральності певною мірою знаходять своє підтвердження.

Зокрема, Закон України «Про захист суспільної моралі» від 20 листопада 2003 року містить визначення відповідно до якого суспільна мораль є системою етичних норм, правил поведінки, які склалися в суспільстві на основі традиційних культурних і духовних цінностей, уявлень про

добро, честь, гідність, громадський обов'язок, совість, справедливість» [16] Відтак, узаконення грального бізнесу в чітко визначених рамках регулятивного законодавства зокрема і залишення під абсолютною забороною такого виду діяльності, як організація чи функціонування закладів з метою надання доступу до азартних ігор чи лотерей, які проводяться в мережі Інтернет безумовно має на меті і забезпечення суспільства від негативного впливу грального бізнесу. Моральність безумовно є тим благом, якому заподіюється шкода у разі вчинення правопорушення передбаченого ст. 203-2 КК України, і не лише у третій формі його об'єктивної сторони.

Однак, чи можна вважати моральність тим благом, якому первинно, неодмінно та завжди (основним безпосереднім об'єктом) в даному випадку заподіюється шкода?

Є.Ю. Драчевський[8] вважає, що хоча регулююче законодавство і дозволяє проведення азартних ігор в Інтернеті, організація чи функціонування закладів з метою надання доступу до таких ігор є повністю заборонена Кримінальним законом. У якості аналогії науковець наводить приклад таких антиморальними видів діяльності, як проведення видовищного заходу сексуального характеру за участю неповнолітньої особи, створення або утримання місць розпусти і звідництва, сутенерство тощо, які, незважаючи на свою очевидно економічну конотацію, також не можуть бути зареєстровані в якості дозволеного виду господарської діяльності, а тому виправдано визнаються посяганнями не на господарські, а на відносини моральності. А тому, на переконання автора, таку діяльність потрібно вважати посяганнями не на господарські, а на відносини моральності.

Розвиваючи свою думку в рамках дисертаційного дослідження [8] Є.Ю. Драчевський доходить до висновку про те, що аналізована кримінально-правова норма справді охороняє дві різні групи суспільних відносин – суспільні відносини у сфері господарської діяльності та суспільні відносини моралі. При цьому в перших двох формах діяння, передбаченого ст. 203-2 КК України, суспільні відносини у сфері господарської діяльності виступатимуть основним безпосереднім об'єктом, а суспільні відносини у сфері моралі – додатковим. Натомість третя форма діяння, на переконання автора, посягає перш за все на суспільні відносини моралі, і саме мораль є основним безпосереднім об'єктом в даному випадку.

Вказану неузгодженість науковець пропонує вирішити одним із таких способів. 1) Виключити зі ст. 203-2 КК України слова «організації чи функціонування закладів з метою надання доступу до азартних ігор чи лотерей, які проводяться в мережі Інтернет»; 2) Доповнити ст. 203-2 КК України, словом «незаконної» (без ліцензії чи наприклад особою яка не має відповідного статусу оператора лотерей) організації чи функціонування закладів з метою надання доступу до азартних ігор чи лотерей, які проводяться в мережі Інтернет; 3) Ст. 203-2 КК України розділити на дві окремих з віднесенням їх, відповідно до об'єкта посягання, до різних глав і розділів кримінального закону [11].

З огляду на вказане вище, важко не погодитися з тим, що диспозиція ст. 203-2 КК України у її третій формі з редакційної точки розу є не ідеальною та створює пласт дискусій, як щодо можливості її поєднання в одному складі кримінального правопорушення з іншими його формами, так і загалом можливістю віднесення розглядуваної норми до системи господарських правопорушень.

Однак, спробуємо подивитися на окреслене питання під дещо іншим кутом. Відповідно до ч. 6 ст. 30 Закону України від 14 липня 2020 р. провадження організаторами азартних ігор казино в мережі Інтернет діяльності з надання теле-комунікаційних послуг зв'язку та будь-якого обладнання для організації та надання обладнаних місць третім особам для доступу до мережі Інтернет (інтернет-клубів, інтернет-кафе тощо) дійсно не допускається. Разом з цим у ст. 2 вказаного Закону в переліку дозволених для організації та проведення на території України азартних ігор міститься організація та проведення азартних ігор казино в мережі Інтернет. Крім того, відповідно до ч. 1 ст. 30 Закону від 14 липня 2020 р. організація та проведення азартних ігор казино в мережі Інтернет здійснюються організатором азартних ігор казино в мережі Інтернет на підставі ліцензії та відповідно до вимог цього Закону та законодавства про азартні ігри з обов'язковим використанням онлайн-системи організатора азартних ігор [17].

Отже, робимо висновок про те, що організація або забезпечення функціонування закладу з метою надання доступу до азартних ігор, які проводяться в мережі Інтернет, за умови здійснення такої діяльності на підставі належної ліцензії є правомірною поведінкою. Іде мова про випадки віртуальних закладів, які фактично становлять собою електронні програмні комплекси і розміщуються на сайтах в Інтернеті (віртуальні казино, букмекерська контора тощо) [7, с. 87–88].

На вказаний нюанс звертає свою увагу професор О.О. Дудоров під час аналізу положень ст. 203-2 КК України. Зокрема науковець обґрунтовуючи за певних умов (наявність ліцензії) за-

конність діяльності з організації та забезпечення функціонування закладу з метою надання доступу до азартних ігор, лотерей, зазначає, що ця обставина не береться до уваги чинною редакцією ст. 203-2 КК, і остання не містить необхідної у цьому разі криміноутворювальної ознаки та здатна наштовхнути на хибну думку про те, що вказана поведінка беззастережно заборонена регулятивним законодавством [7, с. 149].

Однак, за логікою речей, заборона організації та забезпечення функціонування закладу з метою надання доступу до азартних ігор, лотерей стосується по суті закладів, які існують фізично у вигляді наприклад інтернет-клубів чи кафе. Саме така діяльність знаходиться під абсолютною кримінально-правовою заборонаю. У разі ж якщо діяльність по організації чи забезпеченню функціонування закладів з метою надання доступу до азартних ігор чи лотерей, які проводяться в мережі Інтернет стосується віртуального закладу, за наявності відповідної ліцензії, таку діяльність потрібно вважати дозволеним видом діяльності, іншими словами вона є «законною». А от організація та забезпечення функціонування такого закладу без відповідних дозвільних (ліцензійних) документів є так само, як і в першому випадку незаконною.

Зазначені положення ст. 203-2 КК України порушують принцип системно-правової несуперечності. В наведеній ситуації до кримінально-протиправної поведінки законодавець фактично відніс дозволена іншим регулятивним законодавством діяльність. Тому, з огляду на те, що діяння з організації та функціонування закладів з метою надання доступу до азартних ігор чи лотерей, які проводяться в мережі Інтернет може мати як законний, так і незаконний прояви, вказівка про «незаконність» такої діяльності у тексті диспозиції ст. 203-2 КК України могла б вирішити існуючу колізію.

Додатковим аргументом, що доводить логічність запропонованого висновку є положення ч. 4 ст. 4 ЗУ від 06.09.2012 № 5204-VI «Про державні лотереї в Україні» [18], яким забороняється організація та надання точок доступу третім особам в мережу Інтернет до вебсайтів, через які здійснюється організація та проведення лотерей (інтернет-клубів, інтернет-кафе тощо), крім вебсайтів операторів державних лотерей. Як видно, вказана норма Закону також розмежовує діяльність з організації та забезпечення проведення лотерей на законну та незаконну.

Викладене дозволяє стверджувати, що положення ст. 203-2 КК України містять редакційні неточності, які не лише дозволяють двояко трактувати її зміст а загалом ставлять під сумнів її змістовне наповнення та правильність розміщення в системі чинного КК України. Разом із цим, за задумом законодавця діяння, передбачене у третій формі ст. 203-2 КК України є нічим іншим, як посяганням на встановлений порядок ведення господарської діяльності з організації і проведення азартних ігор (основний безпосередній об'єкт) та цілком виправдано знаходяться в системі господарських кримінальних правопорушень.

В контексті обґрунтованості визначення основного безпосереднього об'єкта, результати проведеного дослідження, вказують на те, що чинна редакція ст. 203-2 КК України не потребує кардинальних змін чи доповнень та загалом вказують на правильності визначення місця цієї кримінально-правової норми в системі чинного Кримінального Закону.

Однак, з метою подолання існуючих колізій, третю форму об'єктивної сторони ст. 203-2 КК України варто доповнити словом «незаконної» організація чи функціонування закладів з метою надання доступу до азартних ігор чи лотерей, які проводяться в мережі Інтернет.

Враховуючи викладену вище аргументацію, можна зробити такі **висновки**:

1. Родовим об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 203-2 КК України, є суспільні відносини, що виникають у процесі виробництва всією сукупністю галузі законодавства суспільного продукту, його розподілу та обміну, виконання робіт та надання послуг вартісного характеру, а також у процесі формування та виконання бюджетів від результатів господарювання; Тобто суспільні відносини у сфері господарської діяльності.

3. Основним безпосереднім об'єктом ст. 203-2 КК України у всіх трьох формах є суспільні відносини, які регламентують порядок ведення господарської діяльності з організації і проведення азартних ігор; додатковим безпосереднім може виступати суспільні відносини моралі.

3. Для дотримання принципу системно-правової несуперечності під час криміналізації пропоную третю форму об'єктивної сторони ст. 203-2 КК України доповнити словом «незаконної» організація чи функціонування закладів з метою надання доступу до азартних ігор чи лотерей, які проводяться в мережі Інтернет.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник для студентів юрид.вузів і фак. / За ред. П.С. Матишевського, П.П. Андрушка, С.Д. Шапченка. К.: Юрінком Інтер, 1997. с. 127.
2. Волинець Р. Система злочинів у сфері господарської діяльності з урахуванням останніх змін кримінального законодавства. Підприємництво, господарство і право. 2017. No 11. С. 184–189. с. 188.
3. Гришук В.К. Кримінальне право України: Загальна частина: Навч. посіб. для студентів юрид.фак. вищ. навч. закл. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2006. – 568 с. С. 193.
4. Навроцький В.О. Господарські злочини. Лекції. Львів: Юрид. фак-т Львівського державного ун-ту ім. Івана Франка, 1997. 60 с
5. Гладун О.З. Суспільна небезпечність зайняття гральним бізнесом. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2014. No 4. С. 81–85.
6. Висоцька В.В. Зайняття гральним бізнесом: кримінально-правовий аналіз складу злочину: дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2016. 241 с.
7. Дудоров О.О. Кримінальна відповідальність за незаконну діяльність з організації або проведення азартних ігор, лотерей: аналіз законодавчих новел.URL: http://www.lsej.org.ua/5_2021/36.pdf.
8. Драчевський Є.Ю. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2021 No 52.
9. Канібер Ю.М. Об'єктивні ознаки злочину, передбаченого статтею 203-2 КК України «Зайняття гральним бізнесом». Вісник Кримінологічної асоціації України. 2012. No 2. С. 81–90.
10. Дудоров О.О., Мовчан Р.О. Розвиток законодавства України про кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності: проблеми і тенденції. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2020. № 4. С. 120–140.
11. Драчевський Є.Ю. Кримінально-правова охорона господарських відносин у сфері організації та проведення азартних ігор, лотерей: дис. ... канд.юрид. наук: 12.00.08. Вінниця, 2021. 262 с.
12. Газдайка-Василишин І.Б. Некорисливі злочини проти власності: монографія / І.Б. Газдайка-Василишин; Львів. держ. ун-т внутр. справ. – Львів, 2012. – 211 с.
13. Радужний О.Е. Кримінальна відповідальність за незаконне збирання, використання та розголошення відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю: монографія. Х.: Ксилон, 2008. 202 с. с. 94.
14. Дудоров О.О. Злочини у сфері господарської діяльності: кримінально-правова характеристика: Монографія. К.: Юридична практика, 2003. 924 с.
15. Кваліфікація злочинів, підслідних органам внутрішніх справ: Навчальний посібник / За заг. ред. В.В. Коваленка; за наук. ред. О.М. Джужи та А.В. Савченка. К.: Атіка, 2011. 648 с.
16. Про захист суспільної моралі: Закон України 20.11.2003 р. No 1296-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1296-15> (дата звернення: 25.01.2019).
17. Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор: Закон України від 14.07.2020 № 768-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/768-20#Text>.
18. Про державні лотереї в Україні: Закон України від 06.09.2012 № 5204-VI. URL:https://ips.ligazakon.net/document/view/t200768?ed=2020_07_14&an=1092.